

ОБРАЗОВАНИЕ,

НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ

международный научный электронный журнал

*Выпуск журнала № 53
Часть-1_ Сентябрь -2024*

OPEN ACCESS

ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ

международный научный электронный журнал

Сентябрь - 2024 год

ЧАСТЬ - 1

Google
Scholar

ICI JOURNALS
MASTER LIST

ABU NASR FOROBIYNING FALSAFIY QARASHLARI

*Gulbaxor Ibrogimova Eshmamatovna**A.Navoiy nomidagi O'zbek tili va adabiyot Universiteti**Falsafa, Tarbiya**+99890-970-27-98*

Annotatsiya. Ushbu maqola Al-Farobiy nomi bilan ham tanilgan Abu Nasr Al-Farobiyning falsafiy hissalarini o'rganadi. Islom falsafasining muhim namoyandasi Al-Farobiy metafizika, mantiq, axloq, siyosiy falsafaga katta hissa qo'shdi. Ushbu maqolada uning din va falsafa o'rtasidagi munosabatlar, fazilatli shahar tushunchasi va Aristotel va Platonning talqini haqidagi qarashlari ko'rib chiqilgan. Maqolada Al-Farobiyning falsafiy merosi va uning zamonaviy nutqdagi dolzarbligi har tomonlama tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Al-Farobiy, Islom falsafasi, metafizika, fazilatli shahar, Aristotel, Aflotun, mantiq, etika, siyosiy falsafa, epistemologiya.

Abu Nasr Al-Farobiy, IX asrda tug'ilgan, Islom Oltin asridagi eng taniqli faylasuflardan biridir. Ko'pincha Aristoteldan keyin "ikkinchi o'qituvchi" deb ataladigan al-Farobiy yunon falsafasini Islom olamiga yetkazishda hal qiluvchi ro'l o'ynadi.

Ushbu maqolaning maqsadi al-Farobiyning falsafiy qarashlarini o'rganish, xususan uning metafizik va axloqiy ta'limotlari, siyosiy falsafasi va falsafani Islom ilohiyoti bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlariga e'tibor berishdir. Tadqiqotda Al-Farobiy g'oyalari Islom olamida falsafiy tafakkur rivojiga qanday hissa qo'shgani tahlil qilinadi va ularning zamondoshlariga ham, zamonaviy falsafaga ham ta'sirini baholaydi.

Abu Nasr al-Farobiy, shuningdek, Al-Farobiy nomi bilan tanilgan, Islom Oltin asrida taniqli faylasuf va polimat bo'lgan. Uning falsafiy hissalarini ko'plab sohalarda, jumladan mantiq, metafizika, axloq va siyosiy falsafada muhim ahamiyatga ega. Al-Farobiy asarlari ham Islom, ham G'arb tafakkuriga ta'sir ko'rsatdi, ayniqsa rivojlanishida o'rta asr falsafasi.

Al-Farobiyning asosiy falsafiy qarashlari:

Metafizika va birinchi sabab tushunchasi: Al-Farobiy Aristotel g'oyalari asosida qurilgan. U ierarxik kosmologiyani taklif qildi, unda koinot ko'pincha Xudo bilan aniqlangan yagona, o'zgarmas birinchi sababdan kelib chiqadi. Bu birinchi sabab butun mavjudlik va aqlning manbai. Emanatsiya jarayoni orqali moddiy dunyoga olib boradigan turli darajadagi aql va samoviy sohalar hosil bo'ladi.

Siyosiy Falsafa: Al-Farobiy o'zining "Al-Madina al-Fadila" (fazilatli shahar) asarida tasvirlagan ideal davlat haqidagi g'oyalari bilan tanilgan. U bir faylasuf-podshoh tomonidan boshqariladi bir jamiyat nazarda tutilgan, Respublikasida Platon tushunchasiga o'xshash. Al-Farobiyning fikricha, ideal hukmdor xalqni fazilat va baxt sari yetaklash uchun falsafiy donolikka ham, bashoratli fazilatlarga ham ega bo'lishi kerak. Davlatning pirovard maqsadi o'z fuqarolariga haqiqiy baxtga erishishda yordam berishdir, bu Al-Farobiy uchun intellektual va ma'naviy kamolotga erishishni anglatardi.

Epistemologiya va mantiq: Al-Farobiy mantiqqa katta hissa qo'shdi, uni to'g'ri fikrlash va dunyoni tushunish vositasi sifatida ko'rdi. U Islom dunyosida Aristotel mantiqini yetkazish va kengaytirishda muhim ro'l o'ynadi. Uning mantiq bo'yicha asarlari Islom falsafasida o'quv dasturini shakllantirishga yordam berdi va keyinchalik o'rta asrlarda Yevropada ta'sir ko'rsatdi. Al-Farobiy bilim sezgi idroki, tasavvur va aqlning kombinatsiyasi orqali olinadi va bilimning eng yuqori shakli: intellektual sezgi bilan yakunlanadi, deb ishongan.

Axloq va inson kamoloti: Al-Farobiyning axloqiy tafakkurida inson hayotining pirovard maqsadi baxtga erishishdir, uni u intellektual va ma'naviy barkamollik bilan tenglashtirgan. U axloqiy fazilatlar bu baxtga erishish uchun zarur deb hisoblagan va bu fazilatlar fazilatli rahbar tomonidan aql va yo'l-yo'riqdan to'g'ri foydalanish orqali rivojlanadi. Al-Farobiy, shuningdek, jamiyatning fazilatni rivojlantirishdagi ahamiyatini ta'kidlab, yaxshi jamiyat shaxslarning o'z salohiyatlarini ro'yobga chiqarishda hal qiluvchi ro'l o'ynashini ta'kidladi.

Din va falsafa o'rtasidagi munosabatlar: Al-Farobiy din va falsafani uyg'unlashtirishga intilib, ikkalasini ham bir xil haqiqatga olib boradigan turli yo'llar sifatida ko'rdi. Uning ta'kidlashicha, falsafa haqiqatni oqilona tushunishni ta'minlaydi, din esa bir xil haqiqatlarni ramzlar va metafora orqali keng jamoatchilikka yetkazadi. Shu tarzda, din murakkab falsafiy g'oyalarni intellektual izlanishlarga o'rgatilmasligi mumkin bo'lganlar uchun ochiq qilish orqali falsafani to'ldiradi.

Al-Farobiy ijodi Avitsenna (Ibn Sino) va Averroes (Ibn Rushd) kabi keyingi Islom faylasuflari uchun asos yaratdi va uning g'oyalari Islom va G'arb falsafiy an'analarida o'rganishda davom etmoqda.

Al-Farobiyning falsafani din bilan uyg'unlashtirishga urinishi Islom falsafasiga qo'shgan eng muhim hissalaridan biridir. Uning fazilatli shahar haqidagi tasavvuri nafaqat platonik ideallarni aks ettiradi, balki ratsionallikni ma'naviy rahbarlik bilan birlashtirgan noyob boshqaruv modelini taklif qilib, Islom tamoyillarini ham birlashtiradi.

Bundan tashqari, al-Farobiyning keyingi Islom mutafakkirlariga ta'sirini oshirib bo'lmaydi. Uning Aristotelni talqin qilishi Avitsennaning metafizik so'rovlari uchun

asos yaratdi, uning siyosiy falsafasi esa G'arb an'analarida Averroes va hatto Tomas Akvinskiy kabi keyingi olimlarning fikrlariga ta'sir ko'rsatdi.

Uning katta ta'siriga qaramay, Al-Farobiyning ishi falsafiy fikrlashning diniy e'tiqod bilan muvofiqligi to'g'risida ham savollar tug'diradi. Uning haqiqatga yo'l sifatida aqlga urg'u berishi Islom tafakkuridagi falsafa va ilohiyot o'rtasidagi ziddiyatni yanada chuqurroq o'rganishga taklif qiladi.

Xulosalar

Al-Farobiy falsafa tarixida zamonaviy falsafiy va diniy munozaralarda aks sado berishda davom etayotgan monumental shaxs sifatida turadi. Uning yunon falsafasini Islom tafakkuri bilan sintezi nafaqat o'z davrining intellektual an'analarini rivojlantirdi, balki kelajak avlod faylasuflari uchun ham asos yaratdi.

- Keyingi tadqiqotlar uchun takliflar: kelajakdagi tadqiqotlar Al-Farobiyning zamonaviy siyosiy nazariyaga, xususan, zamonaviy Islomiy boshqaruv sharoitida ta'sirini o'rganishi mumkin. Bundan tashqari, al-Farobiy va Averroesning Aristotelning talqinlarini qiyosiy o'rganish Islom Aristotelizmining rivojlanishi haqida chuqurroq ma'lumot berishi mumkin.

- Amaliy natijalar: al-Farobiyning fazilatli shahar haqidagi konsepsiyasi axloq va boshqaruv bo'yicha zamonaviy munozaralar uchun qimmatli istiqbollarni taklif etadi. Uning falsafaning yetakchilikdagi ro'liga urg'u berishi axloqiy mulohazalarning davlat siyosatiga qo'shilishi haqidagi zamonaviy munozaralarni xabardor qilishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Fehrulloh T. "Al-Farobiyga nisbat berilgan yangi platonik asar: Risole fi'lilmi'l-ilohiy", "Divan ilmiy tadqiqoti", 2006 yil, 20-son: 185-226.

2. Фараби. Существо вопросов// Вкн.: Избранные произведения мыслителей стран Ближнего и Среднего Востока. 172 б.

3. Фараби. Существо вопросов// Вкн.: Избранные произведения мыслителей стран Ближнего и Среднего Востока. - 144 б.

4. Farobiy Al-masoyil al-falsafiya va ala javob anxa // «Majmul al-Farobiy» to'plamida. - 107 b.

5. Farobiy ta'limot // «Majmua at-risole al-hukama» («Takimlar risolalarining majmuasi» to'plamida). - Toshkent, 1963. - 255 b.

6. Farobiy Al-masoyil al-falsafiya va ala javob anxa // «Majmul al-Farobiy» to'plamida. - 105-106 b.

7. Al-Farabis intraductoty risolah on logic. The Islamic Quarterly, vol III, 3-4, 1957. – 227 b.

TABLE OF CONTENTS / ОГЛАВЛЕНИЯ / MUNDARIJA

№	The subject of the article / Тема статьи / Maqola mavzusi	Page / Страница / Sahifa
1	QO'QON XONLIGI MADANIY HAYOTINING O'ZIGA XOS RIVOJLANISH TARIXI	3
2	RHUS CORIARIA	6
3	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAHBARNING ROLI	12
4	THE ROLE OF MODERN TECHNOLOGIES AND PLATFORMS IN THE EFFECTIVE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES	16
5	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MA'NAViy-MA'RIFIY ISHLARNI TASHKIL ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	20
6	IMPACT OF INTERNET ON EDUCATION	25
7	MAKTABGACHA TA'LIM TA'LIM TIZIMIDAGI RAHBAR XODIMLARINING ZAMONAVIY BOSHQARUV USULLARI	29
8	MAKTABGACHA TA'LIMDA SIFATILI TAL'MINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISHNING ZAMONAVIY USULLARI	33
9	INSON KAMOLOTIDA - KUTUBXONA VA MUZEYLARNING O'RNI	38
10	MA'RIFATPARVAR AJDODLARIMIZNING IBRATLI FAOLIYATLARI BUGUNGI TA'LIM BILAN MUTANOSIBLIGI	42
11	YOSHLAR O'RTASIDA GIYOHVANDLIKNI OLDINI OLISH	48
12	ABU NASR FOROBIYNING FALSAFIY QARASHLARI	50
13	CHIGIT EKISH VA CHILPISHDA TUPROQ IQLIM SHAROITI (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA)	53
14	"YO'L HARAKATI QOIDALARI" FANI	59
15	ABDULLA QAHNORNING "O'TMISHDAN ERTAKLAR" QISSASI DASTLABKI NASHRI MATNI TADQIQI	61
16	TA'LIM SOHASIDA O'QITUVCHINING O'RNI	63
17	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ	65
18	ЭФФЕКТЫ ПЕСТИЦИДОВ НА ЭНДОКРИННУЮ И ИММУННУЮ СИСТЕМЫ ПОТОМСТВА В УСЛОВИЯХ ИХ ВОЗДЕЙСТВИЯ ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗМ МАТЕРИ В ПЕРИОД БЕРЕМЕННОСТИ И ЛАКТАЦИИ	67
19	ВЫЯВЛЕНИЕ СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ПЕЧЕНИ В РАЗЛИЧНЫЕ ПЕРИОДЫ В УСЛОВИЯХ ХРОНИЧЕСКОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОРГАНИЗМ	72
20	СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕАКЦИИ ПЕЧЕНИ НА ХРОНИЧЕСКОЕ ОТРАВЛЕНИЕ ПИРЕТРОИДНЫМИ ПЕСТИЦИДАМИ	75
21	MEDICAL AND HYGIENIC ASPECTS OF PATHOLOGY DEVELOPMENT CHILDREN	78

22	СТРУКТУРНЫЕ ОСНОВЫ ПОСТНАТАЛЬНОГО ИММУНОГЕНЕЗА В УСЛОВИЯХ ХРОНИЧЕСКОГО ТОКСИЧЕСКОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОРГАНИЗМ МАТЕРИ	80
23	IQLIM SHAROITLARI O'ZGARISHI MUAMMOLARI	83
24	THE DIFFERENCES BETWEEN ALLEGORY AND SYMBOLISM	87
25	BLOOD-BORNE INFECTIONS	90
26	«МУСУЛЬМАНСКОЕ ПРАВО НА ДОНОРСТВА ПРИ ТРАНСПЛАНТАЦИИ»	96
27	СОВРЕМЕННЫЕ КЛИНИКО- ДИАГНОСТИЧЕСКИЕ И ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА	100
28	INGLIZ TILINI O'QITISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	104
29	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ	107
30	O'ZBEKISTONDA CHIQINDILARNI BOSHQARISH VA TABIATNI MUHOFAZA QILISH	109
31	O'ZBEKISTONDA SUV VA SUVDAN FOYDALANISH MUAMMOLARI	115
32	XODIMLARNING KOMPYUTERDAGI XATTI-HARAKATINI NAZORAT QILISHNING INTELLEKTUAL USULLARI VA VOSITALARI	123
33	INVESTIGATING THE EFFECTIVENESS OF AI CHATBOTS IN ENHANCING SPEAKING FLUENCY AND CONFIDENCE AMONG INTERMEDIATE-LEVEL EFL LEARNERS	125
34	YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGI VA UNING JAMIYATDAGI AHAMIYATI	128
35	AN IN-DEPTH EXAMINATION OF BILINGUAL TEACHING METHODS: ANALYZING THEIR INFLUENCE ON EDUCATIONAL SYSTEMS AND OUTCOMES	130
36	THE ROLE OF A TEACHER IN THE FIELD OF EDUCATION	135
37	ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭРГОНИМИИ И ЯЗЫКОВОЙ СИТУАЦИИ	138
38	THE STYLISTIC FUNCTIONS OF PARAPHRASING IN THE FIELD OF PAREMIOLOGY IN THE NEWSPAPER	146
39	МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТИЗИМИНИ RAQAMLASHTIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	152
40	МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	156